

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.2.8.2023.58-73>
УДК 378:37.07

Юлія Григорівна МАЛИНКА,
кандидат філософських наук,
Київська муніципальна академія
естрадного та циркового мистецтв,
Київ, Україна,
e-mail: y.malynka@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-4304-492X

Тетяна Борисівна КАБЛОВА,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
Київська муніципальна академія
естрадного та циркового мистецтв,
Київ Україна,
e-mail: tetianakablova@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-0954-8422

**МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПЕДАГОГА У
ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»**

Анотація. У статті розглянуто методичну компетенцію викладача англійської мови як необхідну складову для навчання студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Мета статті полягає у визначенні поняття «методична компетенція викладача англійської мови», характеристиці її складників та виявленні найефективніших методів викладання англійської мови студентам спеціальності «Музичне мистецтво». Задля досягнення поставленої мети проаналізовано наукову літературу з педагогіки й лінгводидактики. Надано визначення

методичної компетенції викладача, проаналізовано її структуру. Доведено, що компоненти методичної підготовки співвідносяться з рівнем прояву методичної компетенції викладача.

У статті уточнено зміст поняття «методична компетенція» в аспекті сучасної освітньої парадигми. На основі аналізу наукової літератури зроблено висновок, що методична компетенція викладача англійської мови є утворенням, що поєднує результати методичної підготовки та методичний досвід. Встановлено, що компонентами методичної компетенції викладача англійської мови є загальнодидактична та лінгводидактична компетентності. Загальнодидактична компетенція ґрунтується на вмінні створювати позитивну мотивацію в процесі навчання; успішно реалізовувати принципи індивідуалізації, диференціації та наочності; формувати навички розумової праці, узагальнювати вміння у процесі пошуку інформації; виробленні прийомів самостійної та колективної форми роботи. Своєю чергою, лінгводидактична компетенція ґрунтується на знаннях викладача про закономірності засвоєння англійської мови, ймовірні труднощі, з якими стикаються здобувачі освіти під час опанування навчального матеріалу, а також на відборі методів, форм і засобів навчання. Окрім того, у статті окреслено підходи, які, на думку автора статті, є актуальними у викладанні англійської мови для студентів спеціальності «Музичне мистецтво».

Ключові слова: індивідуалізація, загальнодидактична компетентність, лінгводидактична компетентність, мотивація, методична компетентність, міждисциплінарні зв'язки, музичне мистецтво.

Вступ. Сьогодні в Україні процвітають міжнародні обміни у галузі освіти, науки та мистецтва. Навчальні заклади розвивають міжнародні зв'язки у формі конференцій, майстер-класів, конкурсів, академічних стажувань з обміну викладачами та студентами, що сприяє підвищенню якості освіти та репутації навчальних закладів. Музичні ЗВО України організовують спільні проекти, такі як симпозіуми, форуми, семінари, фестивалі, конкурси, музикознавчі лекції та презентації, лекції-концерти, зустрічі викладачів і студентів, літні творчі школи, спільні виступи тощо. Інакше кажучи, студенти спеціальності «Музичне мистецтво» беруть активну участь у міжнародній діяльності.

Міжнародні заходи охоплюють усі галузі музичного мистецтва, різні напрями та профілі музичних спеціальностей, спрямовані на інтеграцію сучасних здобувачів вищої освіти у міжнародне музичне співтовариство. Зростаюча кількість міжнародних проектів потребує більшої ефективності в організації та проведенні цих заходів, а також більшої залученості як викладачів, так і студентів-музикантів. Усе це вимагає від викладача англійської мови володіння спеціальною методичною компетенцією, щоб навчити студентів музичних спеціальностей застосовувати набуті знання з англійської мови в реальному професійному житті.

Постановка проблеми. Поняття «методична компетенція» не має у наукових колах єдиної дефініції, подібно до більшості наукових термінів. На думку одних спеціалістів, «методична компетентність» включає засвоєння педагогом нових методичних і педагогічних ідей, підходів до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях, володіння різними методами, прийомами і

формами організації навчання» [1, с. 231]. Інші науковці наголошують, що «методична компетенція – це знання, вміння і досвідне оцінне ставлення до об'єкта, предмета, змісту та структури мовознавчої дисципліни, уміння логічно обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації з урахуванням психологічних механізмів засвоєння, і зауважують, що проблему особливостей структури методичної компетентності викладачів української мови слід розглядати з огляду на специфіку професійної діяльності словесників» [5, с. 89].

Зі свого боку, В.В. Сидоренко наголошує, що, «крім загальнометодичної компетентності, викладач-мовник має оперувати частковими, конкретними методиками із фахових дисциплін. Саме вони і впливають на формування лінгводидактичної (лінгвометодичної) компетенції, що містить знання викладача-словесника про закономірності засвоєння мови, певні труднощі студентів під час опанування навчального матеріалу, відбір на цій основі принципів і методів, форм і засобів навчання» [4, с. 14]. Погоджуючись з дослідницею пропонується розмежування загальнометодичної й лінгвометодичної компетенції, які входять до методичної компетенції викладача мови, зокрема англійської. На підставі аналізу наукової літератури з окресленої проблеми, ми узагальнили, що методична компетенція представлена сукупністю наукових знань; умінням планувати, відбирати та конструювати матеріал; вмінням відбирати та розробляти технології та методики, необхідні для конкретного навчального процесу; готовністю організовувати різноманітні форми навчання; умінням організовувати навчальні завдання з урахуванням реальних можливостей здобувачів освіти; готовністю застосовувати інноваційні технології навчання [6; 8; 10].

Особливості викладання англійської мови для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» пов'язані з пошуком форм роботи, спрямованих на формування мотивації здобувачів освіти до вивчення іноземної мови. Зовнішнім мотиватором у вивченні англійської є викладач, який має володіти всіма аспектами методичної компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українських наукових колах здебільшого розглядається методична компетенція викладача української мови, як-от у контексті вивчення моделі професійної компетентності викладача української мови і літератури за впровадження компетентнісного підходу [4]; формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ЗВО [3]; лінгводидактичної компетентності викладачів української мови в структурі методичної [5] тощо. Окремі аспекти методичної компетенції викладача досліджено у монографії В.В. Олійник, яка присвячена науковим основам управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти [2] та у розвідці О.О. Біляковської, у якій авторка вивчає професійну компетентність викладача як складову ефективної педагогічної діяльності [1]. Водночас відсутні роботи, присвячені методичній компетентності педагогів, які викладають англійську мову для студентів спеціальності «Музичне мистецтво», що визначило актуальність дослідження.

Мета статті полягає у визначенні поняття «методична компетенція викладача англійської мови», характеристиці її складників та виявленні найефективніших методів викладання англійської мови студентам спеціальності «Музичне мистецтво».

Виклад основного матеріалу. Дослідивши класичні підходи та методи викладання іноземних мов, доходимо

висновку, що суть кожного з них обумовлена як рівнем розвитку лінгвістики, психології та педагогіки, так і суспільним замовленням, у якому ці методи розвивалися. У зв'язку з цим важливо правильно ставити завдання та цілі. Безумовно, одна з основних цілей викладання англійської мови як іноземної залишається суто практичною: забезпечити відповідний рівень комунікативної компетенції та навичок здобувачів освіти.

Успішність поведінки здобувачів освіти у різних комунікативних ситуаціях зміщує акцент у системі професійної музичної освіти на оволодіння іноземними мовами не лише як обов'язковим елементом змісту вищої професійної освіти, а й як умовою успішності студентів у соціокультурному просторі. У цьому контексті реалізація навчання іноземної мови у спеціалізованих мистецьких навчальних закладах потребує розвитку професійно орієнтованої іншомовної компетенції здобувачів освіти, що передбачає набуття іншомовних знань та умінь, а також розвиток особистісних якостей та ціннісних орієнтацій для ефективного виконання різних видів спеціалізованої діяльності.

Досвідчений методист організовує своє заняття так, щоб налаштувати здобувачів освіти на досягнення кінцевого результату, у чому виявляється загальнометодична компетенція викладача. Для цього необхідно побудувати процес навчання таким чином, щоб на кожному етапі заняття з англійської мови відчувався поступ до поставленої мети, що мотивує студентів до вивчення мови, оскільки вони починають почуватися успішними. Студентам спеціальності «Музичне мистецтво» слід пояснити, що від знання англійської мови залежать перспективи отримання гарної роботи, подальшого службового зростання, задоволення від відпустки чи

канікул в англomовних країнах, можливість спілкування в Інтернеті. Можна багато переконувати і говорити здобувачам освіти про значення і роль англійської мови та різних видів мовної діяльності, але очевидно, що завдання викладача не буде успішним, якщо він не підготує умови для реалізації усвідомленої мотивації. Тому головним завданням викладача залишається довести формування компетенцій та навичок до певного рівня, щоб студенти могли реально використовувати англійську мову у своєму майбутньому соціальному житті.

Здобувачі освіти повинні мати конкретні можливості застосувати свої знання, навички та здібності та на власному досвіді випробувати задоволення від цього. Студенти повинні отримати щось відчутне, щось, що вони можуть використовувати негайно, відчуваючи, що вони просуваються до своїх цілей. Для творчих студентів можна підібрати матеріал для інсценування та складання власних навчальних діалогів. Тут важливо не лише декламувати, а й пожвавити ситуацію за допомогою реквізиту і зробити діалог максимально наближеним до реальності, що потребує швидкості, словесної виразності та артистизму. Здобувачам освіти зі спеціальності «Музичне мистецтво» можна запропонувати створити музичний супровід до діалогів. Окрім того, корисно мати навчальні матеріали, в яких гумор є невід'ємною та природною частиною, що дає стимул не лише здобувачам освіти, а й викладачам удосконалювати своє викладання у цьому напрямі. Проте необхідно, щоб артистизм викладача був на високому рівні, а його художнє почуття було бездоганим. В іншому випадку фактор новизни не буде діяти. Все це має сприяти вирішенню проблеми мотивації у навчанні англійської мови.

Стимулом для оволодіння англійською мовою є також використання міждисциплінарних зв'язків, які є, з одного боку, опорою та основою для повного усвідомлення та розуміння нових знань та формування умінь і різних компетенцій; а з іншого – узагальнюють і систематизують наявний мовний та розмовний досвід і забезпечують цілісність знань.

Навчання англійській мові з урахуванням міждисциплінарних зв'язків відповідає різноманітним інтересам здобувачів освіти, враховує їхні індивідуальні особливості та здібності та створює найбільш сприятливі умови для практичного використання мови як засобу спілкування. Тому міждисциплінарні зв'язки є одним із найефективніших засобів мотивації у вивченні англійської мови. Цього можна досягти, якщо чітко визначено точку дотику між дисциплінами, які вивчають студенти. Очевидно, що здобувачі освіти спеціальності «Музичне мистецтво» захоплюються сучасною музикою та схильні розуміти сенс англійських пісень. Знайомство з англійською музичною культурою та текстами пісень є одним із найсильніших мотиваційних прийомів для вивчення англійської мови. Крім сприйняття звучання іноземної мови на слух та імітації вимови англомовних виконавців, здобувачі освіти можуть дізнатися про історію створення конкретної пісні, культурні традиції виконання, а в деяких випадках, наприклад, як-от з піснею «*The Beatles*» «*Yesterday*» – історію групи. Про історичні події епохи можна дізнатися, наприклад, з пісні «*Wind of Change*». У добірку музичного матеріалу можуть також входити пісні, які вже стали класикою світової музичної культури. Все це розширює соціокультурну компетенцію здобувачів освіти, а робота над доповідями та музичними проектами може виявитися дослідженням

культурних аспектів та проявом інтересу до областей знань у галузі гуманітарних наук.

К. Хельвіг та Г. Блелль вказували на зв'язок мистецтва та іноземної мови, стверджуючи, що музика та мистецтво вільно інтерпретуються, залишають свій слід у культурній свідомості, стимулюють творчість та викликають індивідуальні мовні реакції [7, с. 53]. Інтеграція музичного мистецтва у викладання англійської мови неможлива без підтримки музичних матеріалів та музичної наочності, тобто дидактики, в якій навчання засноване на конкретних образах, почутих і безпосередньо відчутних, та використання спеціальних засобів навчання (аудіовізуальних, мультимедійних та технологічних). У навчанні іноземним мовам музична наочність визначається як «демонстрація мовного матеріалу, предметів та явищ навколишнього світу, організована спеціально для полегшення їх розуміння, засвоєння та використання у мовній діяльності» [6, с. 45]. Музична наочність належить до демонстрації самих мовних явищ, сприйняття та відтворення яких носить візуально-чуттєвий характер. Вона є частиною поняття музичного матеріалу, але на відміну від нього, музична наочність впливає одночасно на зорові та слухові органи чуття. Музична наочність потужно впливає на вивчення мови, оскільки активізує найважливіші психічні процеси людини. Бачачи і чуючи музичні візуалізації, здобувачі освіти більш повно усвідомлюють матеріал, що вивчається, і, як наслідок, набуті ними знання стають глибшими і якіснішими. У процесі навчання здобувачі освіти також знайомляться з культурою країни, яку вони вивчають.

Перше місце у рейтингу популярності методик активно утримує «комунікативний підхід, який спрямований на практику спілкування, тому викладачеві

доводиться працювати над власними комунікативними методами навчання мови» [9, с. 20]. Студентам слід пояснити, що, наприклад, знання форм дієслова *to be* у теперішньому часі і вміння технічно правильно виконати вправи ще не є володіння мовою, а це лише володіння відомостями про мову. Для порівняння студентами музичних спеціальностей можна навести приклад, що студент, який знає назву музичних інструментів та їх призначення, не обов'язково вміє вилучати з них звуки. Так і з англійською мовою: знання граматики не дозволяють говорити англійською мовою. Для цього необхідно розвивати комунікативну компетенцію.

Комунікативне навчання забезпечує насамперед т. зв. «особистісну індивідуалізацію» [7; 9]. Всім відомі випадки, коли якась подія хвилює одну людину, спонукає її щось робити та висловлювати свою думку, а інша людина залишається байдужою. Це відбувається тому, що «кожна людина – індивідуальність з усіма властивими їй особливостями» [6, с. 101]. Ігноруючи індивідуальність, багаті внутрішні резерви здобувачів освіти не використовуються. Викладачам, які працюють із здобувачами освіти творчих спеціальностей, необхідно враховувати резерви, які вони можуть мати. Це такі характеристики особистості студента, як світогляд, життєвий досвід, стан активності, інтереси, емоції та почуття тощо [6; 7].

У процесі навчання мовної діяльності особистісна індивідуалізація набуває надзвичайної значущості, оскільки «мовлення завжди є індивідуальним» [6, с. 104]. Вона тісно пов'язана зі свідомістю, з усіма психічними сферами як особистості. Фахівці від педагогіки наголошують, що «індивідуалізація дуже важлива у процесі навчання мовної діяльності, оскільки завжди індивідуальна та тісно

пов'язана з усіма психічними сферами людини як особистості» [7, с. 78]. Необхідність такого «індивідуального підходу, при якому доводиться вивчати інтереси, характер, взаємини тощо здобувачів освіти, що зводиться в особливу характеристику групи, курсу та використовується надалі, диктується унікальною природою самої мови, що відрізняється від інших предметів» [6, с. 106].

Висновки. Методична компетенція викладача англійської мови, який навчає студентів спеціальності «Музичне мистецтво», – це складне утворення, що поєднує результат методичної підготовки, тобто синтез знань, умінь і навичок педагогічної діяльності, необхідних для ефективної реалізації процесу навчання мови, та методичного досвіду, отриманого в процесі професійної діяльності. Компонентами методичної компетенції викладача англійської мови є загальнодидактична та лінгводидактична компетенції. Загальнодидактична компетенція заснована на вмінні створювати позитивну мотивацію здобувачів освіти в процесі навчання; успішній реалізації принципів індивідуалізації та наочності, зокрема музичної; формуванні навичок розумової праці; виробленні прийомів самостійної та колективної форм роботи. Лінгводидактична компетенція ґрунтується на знаннях викладача про закономірності засвоєння англійської мови, ймовірні труднощі, з якими стикаються здобувачі освіти під час опанування навчального матеріалу, а також на відборі методів, форм і засобів навчання. З-поміж дієвих та актуальних підходів у викладанні англійської мови для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» виокремлено індивідуальний, комунікативний, міждисциплінарний та мотиваційний.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у вивченні досвіду вітчизняних та закордонних педагогів щодо розробки системи оцінювання знань з іноземної мови студентів нефілологічних ЗВО.

Список використаної літератури:

1. Біляковська О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2011. Сс. 229-234.
2. Олійник В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія. Київ: Міленіум, 2003. 594 с.
3. Остапенко Н. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2008. 330 с.
4. Сидоренко В. Модель професійної компетентності вчителя української мови і літератури в контексті впровадження компетентнісного підходу. Наукова скарбниця освіти Донеччини: науково-методичний журнал. Донецьк. 2010. № 2. Сс. 11-17.
5. Студенікіна В. Лінгводидактична компетентність учителів української мови в структурі методичної. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2010. № 22 (209). Ч. I. Сс. 85-90.
6. Bredel U., Hartmut G. et al. Didaktik der deutschen Sprache. Paderborn u. a.: Schöningh. 2006. 276 s.
7. Keller G. Lerntechniken von A-Z. Bern: Hans Huber. 2011. 168 s.
8. Selimi N. Wortschatzarbeit konkret. Eine didaktische Ideenbörse für alle Schulstufen. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren. 2010. 280 s.

9. Sprachwelt Deutsch. Werkbuch. Überarbeitete Ausgabe. Zürich: Lehrmittelverlag / Schulverlag plus. 2012. 120 s.
10. Sturm A., Hansjakob S., Maik Ph. Schreibförderung an QUIMS-Schulen. Grundlagen und Empfehlungen zur Weiterentwicklung des Programms. Erstellt von der Pädagogischen Hochschule FHNW, Zentrum Lesen, im Auftrag des Volksschulamts der Bildungsdirektion Zürich. 2013. 220 s.

Yulia G. MALYNKA,

PhD in Philosophy,

Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,
Kyiv, Ukraine,

e-mail: y.malynka@gmail.com,

ORCID: 0000-0003-4304-492X

Tetiana B. KABLOVA,

PhD in Arts, Associate Professor,

Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,
Kyiv, Ukraine,

e-mail: tetianakablova@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-0954-8422

EDUCATOR'S METHODOICAL COMPETENCE IN TEACHING ENGLISH TO STUDENTS OF THE SPECIALTY "MUSICAL ART"

Abstract. The article explores methodical competence of an English teacher as an essential element in teaching students of the specialty "Musical Art." The goal of the article is to define the notion "methodical competence of an English teacher," characterize its components and discover the most effective methods of teaching English to students of the specialty

“Musical Art.” To achieve the established goal, we have analyzed scientific literature on pedagogics and linguo-didactics. The definition of methodical competence has been given, and its structure has been analyzed. It has also been proven that components of methodical training correspond with the level of manifestation of a teacher’s methodical competence.

The article clarifies the contents of the notion of “methodical competence” in the light of modern educational paradigm. Based on the analysis of scientific literature, the author concludes that methodical competence of an English teacher results from the combination of methodical training and methodical experience. It has been established that common didactic competence and linguo-didactic competence are the two components of an English teacher’s methodical competence. The common didactic competence is based on the teacher’s skills in creating positive motivation in the process of teaching; successfully implementing the principles of individualization, differentiation and visualization; forming intellectual work skills, generalizing the previously acquired skills in the process of searching for information; and in developing techniques for individual and collective forms of work. In its turn, the linguo-didactic competence is based on the teacher’s knowledge of regularities in mastering the English language, probable difficulties faced by higher education applicants while working with instruction materials, as well as on selection of teaching methods, forms and aids. In addition, the article outlines the approaches which the author finds relevant for teaching English to students of the specialty “Musical Art”.

Key words: individualization, general didactic competence, linguistic didactic competence, motivation, methodical competence, interdisciplinary connections, musical art.

References:

1. Biliakovska, O. (2011). Profesiina kompetentnist uchytelia yak skladova efektyvnoi pedahohichnoi diialnosti [Professional competence of a teacher as an element of effective pedagogical activity]. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Scientific herald of Melitopol State Pedagogical University, 229-234 [in Ukrainian].
2. Oliynyk, V. (2003). Naukovi osnovy upravlinnya pidvyshchenniam kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv proftekhsivty. [Scientific foundations for management of advanced professional training of technical and vocational education staff: a monograph]. Kyiv: Millenium [in Ukrainian].
3. Ostapenko, N. (2008). Teoriya i praktyka formuvannya linhvodydaktychnykh kompetentnostey u studentiv filolohichnykh fakul'tetiv VNZ. [Theory and practice of linguo-didactic competencies forming among students of philological faculties of higher educational establishments]. Cherkasy: Vydavets' Chabanenko Yu. [in Ukrainian].
4. Sydorenko, V. (2010). Model' profesiynoyi kompetentnosti vchytelya ukrayins'koyi movy i literatury v konteksti vprovadzhennya kompetentnisno zoriyentovanoho pidkhodu [The model of professional competence of a Ukrainian language and literature teacher in the context of implementing the competence-based approach]. Donetsk, 2, 11-17 [in Ukrainian].
5. Studenikina, V. (2010). Linhvodydaktychna kompetentnist uchyteliv ukrainskoi movy v strukturi metodychnoi [Linguo-didactic competence of Ukrainian language teachers in the structure of methodical competence]. Bulletin of Taras Shevchenko LNU, 22/209, 1, 85-90 [in Ukrainian].
6. Bredel, U., Hartmut G. et al. (2006). Didaktik der deutschen Sprache. Paderborn u. a.: Schöningh [in German].

7. Keller, G. (2011): Lerntechniken von A-Z. Bern: Hans Huber [in German].
8. Selimi, N. (2010). Wortschatzarbeit konkret. Eine didaktische Ideenbörse für alle Schulstufen. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren [in German].
9. Sprachwelt Deutsch. Werkbuch (2012). Überarbeitete Ausgabe. Zürich: Lehrmittelverlag / Schulverlag plus [in German].
10. Sturm, A., Hansjakob, S., Maik, P. (2013). Schreibförderung an QUIMS-Schulen. Grundlagen und Empfehlungen zur Weiterentwicklung des Programms. Erstellt von der Pädagogischen Hochschule FHNW, Zentrum Lesen, im Auftrag des Volksschulamts der Bildungsdirektion Zürich [in German].